

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Qiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Yirmeyah

Shelomoh ben Yitshaq

Fyorda, 5570 [1809/1810]

כג

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9844

ירמיה כב כג

וְשֵׁם הַמּוֹתוֹ : (כו) וְעַל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר הֵם מְנַשְׂאִים אֶת-נַפְשָׁם לְשׁוֹמְרֵי שָׁם שָׁמָּה לֹא-יָשׁוּבוּ : (כח) הַעֲצֹב גְּבוּרָה נְפוּץ הָאִישׁ הַזֶּה כְּנִיחָה אִם-כְּלִי אֵין הַפֶּיץ בּוֹ מִדּוֹעַ הוֹטְלוֹ הוּא וְרָעוּ וְהִשְׁרִיכוּ עַל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא-יִדְעוּ : (כט) אָרֶץ אָרֶץ אָרֶץ שָׁמְעֵי דְבַר יְהוָה : (ל) כֹּה אָמַר יְהוָה כִּתְּבוּ אֶת-הָאִישׁ הַזֶּה עֲרִירִי גִבֹּר לֹא-יִצְלַח בְּיָמָיו כִּי לֹא יִצְלַח מְזִדְעוֹ אִישׁ יֵשֶׁב עַל-כֶּסֶף דָּוָר וּמוֹשֵׁל עוֹד בִּיהוּדָה :

כג (א) הוֹי רַעִים מְאֹבְדִים וּמְפָצִים אֶת-צִאֲן מַרְעֵיתִי נְאֻם-יְהוָה : (ב) לִכֵּן ר ש י

הַשְׁלָכָה : (כו) וּנְשָׂאִים אֶת נַפְשָׁם • לַשֹּׁן הַנְּחֻמִּים שֶׁנַּפְשָׁם מוֹתְנָשָׂה לַהֲנַחֵם וְלוֹמַר עוֹד נִשְׁוֹב לְאַרְצֵנוּ : (כח) הַעֲצֹב גְּבוּרָה • תּוֹמֵם הוּא שְׂמַח דְמוּת נִשְׁבֵּר וְנִזְנֵם הָאִישׁ הַזֶּה שֶׁהוֹטֵךְ מוֹעַל פְּנֵי כְמוֹ שֶׁחֵן חֶסֶד בּוֹ : נִפְוץ • נִשְׁבֵּר כְּמוֹ כְּלִי יוֹצֵר תְּנַפְסִים (תְּלִים ב') וְאַחֲרַיִם הַגִּיחוּ הַעֲצֹב כְּמוֹ הַעֲצֹבִים מַעֲצִיבִין אֶת הַקֶּטֶן צְמֻסֶת שֶׁבַת כְּלוֹמַר הָאֵתָה גְבוּרָה וּנְפוּץ צְעִינִךְ כְּעוֹלָל קֶטֶן שֶׁמַּעֲצִיבִין חוֹתָמוֹ מִלוֹוִיִּילִי"ר בְּלַע"ז Mouler. בל"ח (הוּא מוֹלַע"ר, פֶּאֶרְמוֹן, בִּילְדֵן, בְּכ"י רַש"י הַבְּלַעַז לִיתָח) אֵין זֶה כְּדִי : הוֹטְלוֹ • הוֹטְלוֹ • לַשֹּׁן הַשְׁלָכָה שֶׁחֵן לֶם הַקּוֹמוֹה כְּמוֹ כִּי יוֹפּוֹל לֹא יִטַל (סָס ל"ז) : (כט) אָרֶץ אָרֶץ אָרֶץ • מֵאַרְצוֹ גְּלָה אֶל אֶרֶץ אַחֲרַת וְהֵת אָרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁמְעֵי דְבַר יְהוָה • ד"א אָרֶץ אָרֶץ אָרֶץ אָרֶץ שֶׁהִיא אָרֶץ שְׁבָחָרְנוֹת מְשׁוּבָה שֶׁכְּבוֹלָן • ד"א אָרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁלֶם אֲרָנוֹת הֵין צֶה יְהוּדָה וְעַבְרַת הַיַּרְדֵּן וְהַגְּלִיל : (ל) גְּבַר אֲשֶׁר לֹא יִלְחַם בְּיָמָיו • כַּחצוֹהוּ :

כג (א) הוֹי רַעִים • מוֹלְכֵי יְהוּדָה : (ב) לֹא פִקְדַתְּ אֶת-חַוְתָם • לֹא מֵהֲרַחֵם לְשׁוֹמְרֵם מְכַלְל יוֹפִי

וְהַשְׁלָכָה, כְּמוֹ (יִזְכָּה א') וַיִּטְוִי אֶת הַכְּלָיִם, וְכֵן הוֹטְלוֹ. וְכִי אָמַרְוּ, אֲשֶׁר יִלְדַתֶּךָ, רוֹנָה לֹמַר שֶׁהִיא דְמוּה לֶה בְּמַעֲשֵׂים רַעִים, לְפִיכֵךְ הִיא אֹמֶר וְשֵׁם אִמּוֹ בְּמַלְכִים, שֶׁהִיא הֵבֵן דְמוּה לְאִם. עַל הָאָרֶץ אַחֲרַת. בְּיַדֵּעַת הַמַּתִּיָּאֵר, בְּלֹא יַדֵּעַת הַתִּיָּאֵר, כְּמוֹ (יִרְמִיָּה ב') הַנֶּסֶן בְּכַרְיָה, הַכְּנַס אַחַד (בְּמַדְבַּר כ"ח), הַדּוֹר אַחַד (יִרְמִיָּה כ"ד), וְעַל הָאָרֶץ כְּמוֹ אֶל הָאָרֶץ, וְרַבִּים כְּמוֹהוּ. (כח) הַעֲצֹב • הַה"א הַה"א הַשְּׂאֵלָה, לְפִיכֵךְ הִיא פְתוּחָה, וְנִקְרָא כֵן הַשְּׂאֵלָה, כִּי הוּא לֹא לֹאנָה וְרוֹנָה לְמַתְעַבֵּק בּוֹ, וּמִרְגִּזוֹ בּוֹ הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ. נְפוּץ • בְּסוֹדֵךְ, מַעֲבִין וְנִפְוץ הַכְּדִים (זֹכְטִים ז'), וְהוּא חֹמֶר, רוֹנָה לֹמַר, כִּי בְּהַשְׁלִיךְ הָאֵדֶם הַכְּלָיִ יִשְׁבֵּר וְיִתְנַפְּצוּ שְׂבָרָיו וְיִתְפָּסְרוּ. (כט) אָרֶץ אָרֶץ אָרֶץ • מִנְהַג הַלְשׁוֹן לְכַפּוֹל פַּעַם בְּשֵׁם מַלְוֹת פַּעַם בְּשֵׁלֶם, לְחֻזֵק הַעֲבִין בְּשֵׁם מַלְוֹת, כְּמוֹ (בְּמַדְבַּר י"ז) כֹּל הַקֶּרֶב הַקֶּרֶב, כַּחמוֹ כַּחמוֹ עִמִּי, וְהַדְּמִיִּים לֶהֱם, וּבְשֵׁלֶם מַלְוֹת כְּמוֹ זֶה, וְכֵן (יִרְמִיָּה ז') הַיִּכְלָה, הַיִּכְלָה, הַיִּכְלָה ה' הַמַּה, עוֹה, עוֹה, עוֹה אֲשִׁימְנָה (יִזְקָאֵל כ"א), וְהַקְּרִיָּאָה לְאֶתְרֵי רוֹנָה לֹמַר לְאִשְׁתֵּי הָאָרֶץ, שֶׁהִיא אֲמַר: כְּתוּבוּ, וְכֵן (בְּרַאשִׁית מ"ב) וְכֹל הָאָרֶץ בְּאוֹ מַזְרִימָה • (ל) כְּתוּבוּ • זֶה הַנְּחוּי אֵינוֹ לְאִשְׁתֵּי עוֹיְבָדִים, אֲלֹא לְמִי שֶׁהִיא, וְהוּא עַל דְרֵךְ מַלְיָנָה, וְפֵן (סָס כ"ז) רַחֵם רִיחֵבְנִי, סוֹלוֹ סוֹלוֹ (יִשְׁעִיהֵ ב"ז) • עֲרִירִי • יַחַד בְּלֹא בְנִים • גְּבַר • נִקְרָא הָאִישׁ גְּבַר, לְפִי שֶׁלּוֹ גְבוּרָה עַל הָאֵשָׁה :

הרגום אשכנזי

ק

איהר ניכט געבאָהרען וואָרדעס, אונדראַ וואָללט איהר שטערבען; [כו] אין דאָז
לאַנד אַכער, וואָהין איהר אייך צוריק ווינשט, ניכט ווירער צוריקקאָממען. [כח]
איזט דען אַכער רוער מאַן, איזט כנייהו איין פֿערעכטליכעס, פֿערווערפֿליכעס
געטצענבילד? איין אונברויכבאַרעס געשירר? וואָרום וואָללעך אונד ווינע נאַקקאַמ-
מען וועגעשמיסען, אין איין לאַנד הינגעוואָרען ווערדען, וועלכעס ויא ניכט
קענען? — [כט] אַ לאַנד, לאַנד, לאַנד! הערע דען אויסשפרוד גאַטמעס!
[ל] וואָ שפּריכט ער: שרױבעט ריזען מאַן אַלס איינען קינדערלאַזען אָן, אַלס איי-
נען מאַן דער גיאַגליקליך וואָר; דען אויך פֿאָן ווינען נאַקקאַממען ווירד קינדער גליק-
ליך אויף דעם סהראַן רוד'ס וויטצען, אונד העררשער אין יהודה ויין.

כב [א] וועהע דען הירטען, דיא מיינע העערדע פֿערדערבען אונד צערשטריי-
ען

ב א ו ר

כ"ד, ט"ו) ויגל את יהויכין ואת אס המלך וכו'. (כו) ועל הארץ, ואל הארץ, ומילוף
אל בעל מנאטו כנים. מנאס את כפס, אל הארץ אשר הם מתפארים שיכבו שמה, לא
ישיבו. אויתכן כמו ואליו הוא טשא את כפשו, לשין תחיה וספן, כלומר אל הארץ אשר התאו
לשוב שם, לא ישובו. (כח) העצב נבזה, אשר על דרך גלה ותימה, אס האיש כניחו
הוא כלס נבזה, (כטו ידק ענניו) והוא דמות עבודה זרה, אשר כל מכיר בו שהוא הנל
אנעה תעתובים יליך אחו מידו? נפיו, נסבר, כנפני כלי חרס, הנשברים ונפויס
לכמה חתיכות כשמליכיס אותם. והוסיף ע"ד: הכי הוא ככלי אין חפץ וערך לו? כו, אס
הוא חסוב אך מעט, מרוע הולך הוא ורעו אל חרץ אשר לא ידעו? ואמר הועלו והושלכו, כפל
ענין במלות טובות לחוק. (כט) ארץ וכו', לחוק הענין כפל הקריאה פעם בשתי מלות
ופעם בשלש, וכמוהו היכל ה' היכל ה', עוש עוה עיה אשימו. (ל) כתבו,
הטוי הוא הוא דרך נומא, כמו שמו שמים, ראה ריש בני, וכנהה. ערירי, בלא כנים.
ואף על פי שאמר למעלה הועלו הוא ורעו? אמר הרד"ק אפשר שהיה לו כנים בנאמו בגולה
מתו בנבל, ועזה הוא ערירי. (ולא ידעתי לכון מלת אפשר, כי נודאי היו לו כנים, כנזכר
בד"ה"א (ג', י"ז — י"ח) ובני יכניהו אסיר שאלת אל בנו ומלכירס ופדיה וכו'). לא
יצלח, בימיו כי כל ימיו היו בשבי. כי לא יכלת מורעו, לא יכלת שיהיה אחד מורעו יושב על
כסא דיד ומושל ביהודה. — והנה האפראים לא בארו מלת כי לא יכלת וכו'. על כן אמרתי,
שמלת כי היא נתינת טעם על כתבו את האיש הזה ערירי, ובזה סרה סתירת ערירי עם הועלו
הוא ורעו, וכן פירושו: כתבו את האיש הזה ערירי, רוצה לומר קשוב הוא כלו הוא ערירי,
(אף על פי שהיו לו כנים), יען כי לא יכלת אחד מבניו לשנת על כסא אבותם ולעשול ביהודה.
(ודייק זה במלת כתבו, כלומר כתבוהו ומשבוהו כאלו הוא ערירי באמת). אמנם בכל זה
כאשר סתירה אחרת, כי הלא זרובבל שהיה בן נטו של יכניהו היה מושל ביהודה, ככתוב בסני
(א', ז') אל זרובבל בן שאלתיאל פחת יהודה? אפשר לאמר שהמושלים בבית שני אשר גלות
בכל איכס קרואים מלכים ומושלים, לפי שהיו ברשות מלכי גוים, (ובאמת לא היה כי אם פחת
(פאשא) והיה עומד תחת פקודת ורטון המלך כורש). לכן אמר כי לא יצלח מורעו וכו',
רוצה לומר לא יהיה להם הגלחה על כסא אבותם, בהיותם תלויס מדעת אחרים. כן נראה
לי לישב המקראות דרך פשוט. ומכמינו לדרשו געשה תשובה בבית האסורים, וגדולה תשובה
שמקרת גור דינו של אדם, שנאמר כתבו את האיש ערירי וכו'.

כג (א) הווי תוכן הקאפיטל, מפסוק א' עד ט' תוכחה לרועי ישראל, ובזאה על
כמה כדוק העתיד לכמות מורע דוד. מן ט' עד סוף הפרשה תוכחה לכניאי שקר וחולמי
חלוס, ואזהרה ועונש להקוראים את הכנזאה משא על דרך שחוק. הוירועים, על מלכי
יהודה ומכהניו אמר, שמאנדים ומכינים את כלן מרעית ה', הוא ישראל, בהיותם כוהנים
אותם

תרגום אשכנזי

ען, שפריצט דער עוויגע. [ב] פֿיר וואָהר! שפריצט דער עוויגע גאָט
 ישראל'ס פֿאָן דען הירטען, דיא ויין פֿאַלקווירען, איהר האַבט מיינע שאַפֿע צע
 שטרייעט, איררע געפֿיהרט אונד אָהנע אויפֿוויכט געלאַסען; איך אַבער ווילל אים
 רע בעזע האַנדלונגען שטראַפֿענד בעסערקען, שפריצט דער עוויגע. [ג] איד, איך
 איך ווילל דיא איבערבלייבעל מיינער העערדע אויס אַללען לענדערן, דאָהין איך
 זיא צערשטרייעט האַבע, ווירער זאָממעלן, זיא אין איהרע ווירדע צודיקבריינגען,
 וואָ זיא פֿרוכטבאַר ויין אונד זיך פֿערמעהרען זאָללען; [ד] ווילל איהנען אַלסדאָן
 חירטען נעבען, דיא זיא ווירען זאָללען; זיא ווערדען קיינע אָנגסט אונד פֿורכט מעהר
 האַבען, אונד זיך ניכט פֿערמינערען, שפריצט דער עוויגע. [ה] עם ווירד איינע
 צייט קאָממען, פֿעהרט ער פֿאַרט, אין דער איד איינע פֿראַממע שפראַססע דור'ס
 עמפֿאַרוואַכסען לאַסען ווערדע; ער ווירד אַלס קעניג רעגירען, גליקליך ויין,
 אונד רעכט אונד טונגענד אויסאיבען. [ו] אין זיינען טאָגען ווירד יהודה ערלעט
 ווערדען, אונד ישראל זיכער וואָהנען; דיס איזט דער נאָהמען, דען טאָן איהם
 געבען ווירד: דער עוויגע איזט אונזרע גערעכטיגקייט. [ז] פֿיר וואָהר!
 עם ווירד איינע צייט קאָממען, שפריצט דער עוויגע, וואָ טאָן ניכט שוועהרען ווירד:
 „זאָ וואָהר גאָטט לעבט, דער ישראל אויס מצרים געפֿיהרט!“ [ח] זאָנדרען:
 „זאָ וואָהר גאָטט לעבט, דער דיא נאָכקאָממען דעם הויזעס ישראל אויס דעם
 גערדליכען לאַנדע, אונד אויס אַנדערן לענדערן, דאָהין ער זיא צערשטרייעט
 האַטטע, הערויף געבראַכט האַט!“ אונד זיא זאָללען נונמעהר אים לאַנדע בלייבען.

[ט] אָ דיא פֿראַפֿעטען! — מין הערן בריצט מיר, אַללע מיינע געביינע ערצייט
 מערן, איך גלייכע איינעם טרונקענען, איינעם טאָגען, דעססען זינגע זיך דער וויין
 בעי.

ב א ו ר

איתם בדרך רעה. (ב) ולא פקדחם אותם, לא הגנחתם עליהם, וזו אחת מהיראת שהם
 פֿאָר, לטון מינוי, הנהגה והשגחה, כמו פֿקד מלך פֿקידים. לכן הנני פֿוקד, הנני זוכר
 ומעניש את רוע מעלליכם, כמו פֿוקד עין אבית וכו'. (ד) ורעום, וירשו אותם, ולא
 יפקדו, לטון חסרון, כמו לא נפקד ממוט אים. ולפי שדמה איתם לטון מרעים, אמר ולא
 יפקדו, לא יחסר כנס מהעדר. (ה) והקימותי לדוד, לבית דוד, צמח דוד, זה המשיח,
 וקראו צמח שיהיה צאתו בעולם כצאת צמח השדה, שהוא רבבה, כן בהיותו גדוק יהיו עש
 גדוקים רוב העולם, כמו שנאמר יסרה בימיו גדוק, ואמר והוכיח עמים רבים (רד"ק).
 ובאור דבריו, מדלא אמר צמח צדק, כי אס צדוק, פירושו צמח של צדוק, כאלו הצדוק
 הזה הוציא צמחים הרבה הדומים לו, יען כי כל בני דודו יהיו צדוקים. ומלך מלך
 הכפל לחזק, כמו בצוע נצע, ונודדי בנד, וידוד כדר, ורבים כמוהו תביר השם לפעל,
 אף על פי שכבר נכלל השם בהוראת הפעל. והשכיל, והגלית. ויש מפרשים שיעשה מעשו
 בהשכל ומכמה. (ט) לנביאים, בעבור נביאי שקר המתעים את ישראל לאמר להם שלום
 יהיה לכם, כאשר לבי בקרבי, כי לולא הם, אפשר שהיו ישראל שומעים לדברי נביאי אמת
 וקבלו תוכחתם. רחפו, לטון תנועה וחמדה, כמו מרחפת, על נחליו ירחף, שהיא תנועת
 כנפי העוף (רש"י ורד"ק). ויגיד עליהם סוף הקרא, הייתי כאיש שבור, וכגבר עברו יין,
 שצבר עליו היין, ששתה הרבה עד נטומו מחשבותיו, ונדונו אבריו ולא יכול לעמוד ברגליו.

(ב) לכן כהדאמר יהוה אלהי ישראל על הרעים הרעים
 אהדעמי אתם הפיצתם את צאני ויהרחום ולא פקדתם אתם הנני
 פקד עיניכם את רע מעלליכם נאם יהוה : (ג) אני אקבץ את
 שארית צאני מכל הארצות אשר הדחתני אתם שם והשיבתי
 אתהן על גויהן ופרו ירבו : (ד) והקמתי עליהם רעים ורעום
 ולא ייראו עוד ולא ייחיתו ולא יפקדו נאם יהוה : (ה) הגד ימים
 באים נאם יהוה והקמתי לדור צמח צדיק ומלך מלך והשכיל
 ועשה משפט וצדקה בארץ : (ו) בימי הושע יהודה וישראל
 ישבן לבטח וזה שמו אשר יקראו יהוה וצדקנו : (ז) לכן הגד
 ימים באים נאם יהוה ולא אמרו עוד הי יהודה אשר העלה את
 בני ישראל מארץ מצרים (ח) כי אם חיי יהוה אשר העלה ואשר
 הביא את זרע בית ישראל מארץ צפננה ומכל הארצות אשר
 הדחתים שם וישבו על אדמתם : (ט) לנביאים נשבר לפי בקרבי
 רחפו כל עצמתי הייתי כאיש שכור וכגבר עברו יין מפני יהוה
 ומפני

ר ש י

לשומרים : (ד) ולא יפקדו • ולא יחסרו לשון ולא נפקד מוננו איש (מדבר
 ל"א : (ו) ה' צדקנו • ה' מדויק חותנו בימיו של זה • והשכיל • וינלית :
 (ט) לנביאים נשבר לבי בקרבי • לדברי הנביאים הזומרים שלום יהיה לכם
 נשבר לבי : רחפו • הולכים ונעים כנגפי צפור המרחף על קנו • טנרבליר"ט זלע"ז
 Tremblirent. זל"א ציטרן , צעבן) : מפני ה' • שאני שומע מוננו גזרה רעה :
 חלה

מכלל יופי

כג (ב) פקדתם • ענין זכירה והשגחה על הדבר • (ד) יפקדו • ענין חסרון , כמו
 (במדבר ל"א) ולא נפקד מוננו איש • (ה) ומלך מלך • הכפל לחזק הפעולה , כי
 בזכר הפעולה השם נזכר עמה , ובזכר אחרים השם הוא לחזק , כמו (יחזקאל כ"ג) למען
 צנוע צנוע , מהמטיר עליו מער (ישעיה ה') , כל בוגדי בגד (ירמיה י"ב) , וכן ומלך מלך ,
 כי באמרו : ומלך ידענו שהוא מלך , ובהוסיפו : מלך , הוא לחזק המלכות , שתהיה מלכותו בכל
 הארץ , לא בישראל לבד , כמו שאמר עליו : ומשלו מים ועד ים , ומנהר עד אפסי ארץ (זכריה
 ט') • והשכיל • והנלית , וכן תרגם יונתן : וינלית , וכן (שמואל י"ח) ויהי דוד לכל דרכיו
 משכיל , ואחרים זולתו • (ז) יקראו • ישראל יקראו המשיח בזה השם : ה' צדקנו , לפי
 שנימנו יהיה צדק ה' לנו קיים , תמיד לא יסיר , וזו הקריאה על דרך הקריאה שקרא משה רבינו
 עליו השלום : למזבח ה' נסי (שמות י"ז) , וקרא יעקב למזבח : אלהי ישראל (בראשית ל"ג) ,
 כל

ירמיה כג

וּמִפְנֵי דְבַרִי קָדְשׁוֹ : (י) כִּי מִנְאִפִּים מְלֹאָה הָאָרֶץ כִּי־מִפְנֵי אֱלֹהִים
 אָכְלָה הָאָרֶץ יִכְשׁוּ נְאוֹת מִדְּבַר־וְתִיהִי מְרוֹצְחָם רָעָה וּגְבוּרָתָם לֹא־
 בָּן : (יא) כִּי־גַם־נָבִיא גַם־כֹּהֵן חֲנָפוּ גַם־כְּבִיתִי מִצְּאֵתִי רָעָה־
 בְּנֵאֻם־יְהוָה : (יב) לָכֵן יִהְיֶה דְרָבָם לָהֶם כַּחֲלָקֹת בְּאֶפְלָה יִדְחוּ
 וְנִפְלוּ בָהּ כִּי־אָבִיא עֲלֵיהֶם רָעָה שְׁנַת פְּקֻדָּתָם נְאֻם־יְהוָה :
 (יג) וּבְנִבְיָאֵי שְׁמֵרוֹן רָאִיתִי חֲפָלָה הַנִּבְאָו בְּבַעַל וַיִּתְּעוּ אֶת־עַמִּי
 אֶזְרֵי־יִשְׂרָאֵל : (יד) וּבְנִבְיָאֵי יְרוּשָׁלַם רָאִיתִי שְׁעֵרוֹרָה נְאֻף וְהִלָּךְ
 בַּשֶּׁקֶר וַחֲזֻקוֹ יְדֵי מַרְעִים לְבִלְתִּי־שָׁבוּ אִישׁ מִרְעֵתוֹ הַיּוֹדֵלִי כָל־
 פְּוָדָם וַיִּשְׁבִּיהָ פַעַמְרָה : (טו) לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת עַל־
 הַנְּבִיאִים הַגִּנֵּי מֵאֲכִיל אוֹתָם לַעֲנָה וְהִשְׁקֵתִים מִי־רֹאשׁ כִּי מֵאֵת
 בְּנֵי־אֵי יְרוּשָׁלַם יִצְאֶה חֲנֻפָּה לְכָל־הָאָרֶץ : (טז) כֹּה־אָמַר יְהוָה
 צְבָאוֹת אֱלֹהֵי־שָׁמַעוּ עַרְיֵה־דְבַרִי הַנְּבִיאִים הַנִּבְאִים לָכֶם מֵהַבָּלִים
 הַנְּטָה אַחֲכֶם חֲזוֹן לָבָם יִדְבְּרוּ לֹא מִפִּי יְהוָה : (יז) אֲמַרִים אָמַר
 לְמִנְאֲצֵי דְבַר יְהוָה שְׁלוֹם יִהְיֶה לָכֶם וְכָל הַלֵּךְ בְּשִׁרְרוֹת לְבוֹ אָמְרוּ
 לֹא

ר ש י

אלה : (י) מפני אלה - שנועת שקר : חבלה - חרבה : מרוצחם - קודם א
 בלע"ז (לויף, כמו לעיל ח'ו') וי'ת לשון רעון : (יא) גם נביא גם כהן - חשילו
 אלו שהכל למידין מס' גם צביתו מנאחי רעתם - שהעמידו דמות בהיכל : לא כן -
 לא בדיון : (יב) כחלקקות - חרץ חלקה שהרגל וחלקת בה והאדם נוכל
 חלקקות בחפלה כשגון על כשגון חלקקות באור יש כשגון חפלה בלא חלקקות
 יש כשגון : (ג) ובנבי' שומרון ראיתי חפלה - קודם שגלו : (יד) ובנביחי
 ירושלים - אני רואה עתה שערורה דבר נוגונה : וחזקו ידי מרעיעים - חזקו
 לרשעים שלום יהיה לכם : לבנתי שבו - שלא ישובו המרעיעים איש מרעתו :
 (יז) וכל

מכלל יופי

כל אחד לפי ענינו הנמצא בו, וכן (יחזקאל מ"ח) ושם העיר איים ה' שמה - (ט) לנביאים
 בעבור נביאי השקר - רחפו - ענין כדכוד ותנועה, וכן מן הכבוד (בראשית ח') מרחפת
 על פני המים - עברו יין - פירושו : עבר עליו היין והשכירה - או עבר אותו, כלומר שהיה
 יותר חזק ממנו - מפני ה' - שהוא מחולל על ידי הנביאים האלה - (י) אבלה הארץ - ענינו :
 כשפתה נאות מדבר - מקום מרעה הנהמות - לא כן - לא טיב, רוצה לומר אינה לדבר
 אמת, כמו (במדבר כ"ז) כן נטת כלפחד דונרות - (יא) חנפו - נברו, לגזרת פועל
 ענין

בעמעלטיגט, וועגען (דער ענטהיילונג) גאטטעס אונד ווינער הייליגען ווארטע.
 [י] רען ראז גאנצע לאנד איזט פאלל פאן עהעכע עכערן, אללעס קלאגט איבער
 מיינאייד; פרוכטבארע פלורען וינד דיררע; שנעלל איזט מאן צום בעזען, טאפפער
 צור אונגערעכטיגקייט. [יא] אללעס ארטעט אויס, פראפעט וואוואהל אלס
 פריסטער; זעלכסט אין מיינעם טעמפעל פינדע איך איהרע וינדען, שפריכט דער
 עוויגע. [יב] דרום ווירד איהר וועגוויא שליפפריגע שטייגע ויין, אים פינסטערן
 ווערדען זיא אומגעשטאכען ווערדען, אונד פאללען; דען איך ווילל אונגליק איבער
 זיא כרינגען, ווען איהר שטראפאיהר קאמסט, שפריכט דער עוויגע [יג] בייא
 דען פראפעטען שומדונ'ס וואה איך אונזן, זיא ווייוואגטען אים נאהמען בעל'ס,
 אונד פיהרטען מיין פאלק ישראל איררע; [יד] בייא דען פראפעטען ירושלים'ס
 אבער זעהע איך אבשייליכקייטען, עהעכרעכען, אונד אויף ליגען אויסגעהן; זיא
 פלעסען דען לאסטערהאפטען מוטה איין, פאן איהרעם וועגע ניכט צוריק צו קעה
 רען; אללע וינד זיא מיר וויא סדרום, איהרע (ירושלים'ס) בעוואהנער וויא
 עמורה. — [טו] פירוואהר! זא שפריכט דער עוויגע צכאות פאן דען פראפעט
 טען, איך ווילל איהנען וועהרמוטה צו עססען, אונד רען גיפטעכער צו טרינקען
 געכען; דען פאן דען פראפעטען ירושלים'ס ריהרט היא שעגדליכקייט דעם גאנצען
 לאנדעם הער. [טז] הערעט ניכט דען פראפעטען צו, שפריכט דער עוויגע, ווען
 זיא אייך ווייוואגען! טהארדייטען שוואטצען זיא אייך פאר, לויטער ערדיכטונגען,
 דיא אויס מיינעם גאטטעס מונדע ניכט געגאנגען וינד. [יז] עס ווירד אייך וואהל
 געהן, דער עוויגע האטעס געשפראכען "זאגען זיא צו דענען, דיא מיך ערצירנען;
 גקיין אונגליק ווירד ציך טרעפפען" שפרעכען זיא צו דענען, דיא נאך איהרעם
 הערצענס

כ א ו ר

מפני ה', מפני חלול שמו על ידו נביאי שקר, ומפני דברי קדשו המסוללים על ידיהם.
 (רד"ק) ויש מפרשים מפני ה', מפני כבוד ה' ודברי קדשו, כלומר כשנאח אליו רוח
 נבואתו, כשבר לבי על נביאי השקר. (י) כי, לכן אני סרדונועק על נביאי השקר, כי
 על ידי פתוי שלהם מלאה הארץ מנאפים, ואכלה הארץ מפני אלה, רנה לאמר שביעת שקר,
 כי אין איש בוטח בדעהו ובשנועתו, ובעונש זה יבאו נאח מדבר. ותהי מרוצהם, זריזותם
 אך לרעה, ונבורתם לא בן, אויכנה לדבר אמת, כמו כן בנות כלפחד דוברות. ויונתן חרנס
 מדובתם לשון רכון, רנה לומר כל רעונם ומחשבתם לרעה. (יא) גם נביתי, כינס נבית
 המקדש היו מונחים ומקטרים לאלהים אחרים (רד"ק). (יב) בחלקלקות, זכר שלש
 סבות הנפילה, חלקלקות, אפילה, ודמיה (וכמוהו נמנא בתהילים, יהי דרכם חשך
 וחלקלקות ומלאך ה' רדפם. ואמר כן יהיו כל דרכיהם מלא כשלון וסכנה. (יג) ובנביאי
 שמרון, בתחלה בימי אחאב האיתי הפלה (לשון אה ותפל, מחשבות הפוכות וכלי טעם, או
 לשון גדוף), יען כי התנבאו בנעל ויתעו את ישראל; (הפכאן חסר תי' התפעל והוא כמו
 התנבאו), ועתה נבביאי ירושלים, שלא נבאו בנעל, ראיתי שערוריה, דבר
 מיואס ומנוכה (ראה למעלה י"ח, פסוק י"ג), כאוף והלון נשקר, והחזקת יד מרעים לבל
 ישובו מרעתם, יען כי התנבאו להם טובה, על כן מאן העם לשון, וכלם כסדום וכו'. (טז)
 מנהבילים, יגידו להם דברי הנב, חזון לבס, חזיונות שוא וחלומות נעלים, הנאיים להם
 על ידי כס המדמה, ולא מפי ה' (ראה מה שאפרט למטה פסוק כ"ה). (יז) וכל הולך
 כמו

תרגום אישכנזי

הערצונם דינקעל ויאנדעלן . [יח] ווער דען האט אים געהיימען ראטה גאטמעס
געשטאנדען , געזיכטע געהאכט , אונד ויין ווארט געהערט ? — ווער זיינע ווארטע
פֿערנאטמען אונד בעפאלגט ? — [יט] זיהע דען שטורם גאטמעס ! זיין צאָרן
ברייכט אויס , ציהעט זיך וויא איין אונגעווייטטער צוואַסמען , אונד שלעגט אים
קאָפּף דער פֿרעפּלער איין . [כ] ניכט עהער ווירד דער צאָרן גאטמעס צוריקקעהן
דען כּיס ער (גאטט) זיינען ענטשלוס פֿאללצאָגען האַבען ווירד ; אין דען שפעטען
טאָגען ווערדעט איהר עס פֿעלליג איינזעהען . [כּא] איך זאָנדטע דיא פּראָפּעטען
ניכט , אונד זיא ליפּען ; רעדעטע ניכט מיט איהנען , אונד זיא ווייזואַגען . [כּב]
האַבען זיא אין מיינעם ראַטהע געשטאָנדען , זאָ לאַסט זיא דאָך מיינעם פֿאלקע מיין
וואַהרעס וואָרט פֿערקינדיגען , אויף דאָס עס זיך פֿאָן ויינען בעזען וועגען אונד
האַנדלונגען בעקעהרע . — [כּג] ביז איך דען עטוואַ , שפּריכט דער עוויגע , נוד
איין גאָטט דער געהע , אונד ניכט אויך גאָטט אין דער פֿערנע ? [כּד] קאָן זיך
דער מענש היימליך פֿערבערגען , דאָס איך ניכט זעהע ? שפּריכט דער עוויגע .
איזט דען ניכט , פֿעהרט ער פֿאָרט , היממעל אונד ערדע פֿאָן מיד פֿאלל ?

[כה] איך הערעס , וויא דיא פּראָפּעטען , דיא אין מיינעם נאָמען ליגען פּראָ
פֿעצייען , זאָגען

ב א ו ר

באו ולכל הולך , והלמ"ד למנצו עומדת במקום שנים . (יח) כיוכו' , איך יאמרו לעס ?
ה' דבר שלום יהיה לכם , מי מהם עמד בסוד אלהים , וירא , במראה הנבואה , ושמוע את
דבריו ? זך איתם יעמדו בסוד ה' המקשיבים ושומעים לדבריו , הוכה לומר יקבלו דבריו לעשותם .
אך מי (מנביאי שקר) הקשיב דברו ושמע , להיות זוכה לנבואה ? כן תרגם יונתן , וכן
פירש רש"י . ולפיהם נכון הוא מה שכתוב וששמע הראשון נביא הו"ו , שהוא עתיד המשמש גם
כן בלשון הוה , והשני בפתח הו"ו שהוא העבר . (יט) הנה , חמת ה' כסערה יבאה ,
והסער הזה יסכון על ראש רשעים . ואמר מתחולל ויחול (שניהם לשון שכן) הכפל לחזק .
(כ) לא ישוב וכו' , חרון אף ה' לא ישוב עד אשר עשה והקיס ה' כל מחשבות לבו , והכה
מאוד עמקי מחשבותיו , זאס לא מדעוהו עתה , הלא תביטוהו באחרית הימים . החבוננו בה
זיכה , כמו ועבדו ענה , ויגס נוס , (ראה למעלה פסוק ה') . (כא) והם רצו , מרש
דוך , מהרו ללכת , (כב) ואסוכו' . ואס כדבריהם כן הוא , שהם עמדו בסודי , היו להם
להשמיע את העם דברי האמתיים , להשיבם מדרכם וממעלליהם הקשים (רש"י ורד"ק) .
והו"ו במלת ושמעו היא וי"ו חזונת הנבאי , כמו אס בחקותי תלכו ונתתי גשמיכם בעתם .
(כג , כד) האהי . הכי אלהים הרואה אך בקרוב ולא ברחוק אני ? אס יסתראיש במסתרים
אלא אראנו ? הלא את השמים והארץ אני מלא , ורואה אני בכל סתר . כן פירש רש"י , ולדבריו
תהיינה שתי האלות כמעט אחת , והכפל לחזק . ורד"ק פירש האלהי מקרוב , האני אלהים
אחרים , חדשים מקרוב באו , ולא אלהים מרחוק , מוזמן רחוק , מימי הנביאה ? אס יסתר
וכו' , ולדבריו הן שתי אלות , הראשונה על הזמן , והשניה על המקום . (כה) שמעתי ,
הפסוק הזה עם הפסוקים שלאחריו נריכים ביאור , ורגו בהם המפרשים . ואני טרם אקוה
דעתי הקצרה , אקדים לך , ידידי הקורא ! ההבדל שבין נביא השקר ובין מולת שלום , כפי
הנראה מפסוקי תורה ונביאים . הנביא השקר מחנבא בודין ונרמיה דנרים הבדויים מלבו כנד
התורה והמוסר , ויעשה זאת לתועלתו או לתועלת המלך והמושל אשר יסניף איתו , ויניד דבריו
באס הנעל או שאר עבודה זרה , ולמען לא יקשה בעיני העם להאמין דברים אשר לא כדת
התורה

לא יד
אהד
יהוד
ישוב
החב
דבר
את
מקר
במס
האר
צד
(זי)
בסוד
ולא
קבלה
(כ)
להס
מקרו
רחוקי
ענין
רגה
ולא
עוד
מלעיל
שם
(במד
שלא
יהוד
ונתן
הפועל
והדומי

לא יתבוא עליכם רעה : (יח) כי מי עמד בסוף יהודה וירא וישמע
את דברי מי תקשיב דברי דברו קרי וישמע : (יט) הנה יסערת
יהודה חמה יצאה וסער מתחולל על ראש רשעים יחוג : (כ) לא
ישוב את יהודה עד עשתו ועד הקימו מזמות לבו באחריות הימים
החבוננו בה ביננו : (כא) לא שלחתי את הנבאים והם רצו לא
דברתי אל יהם והם נבאו : (כב) ואם עמדו בסודי וישמיעו דברי
את עמי וישבום מדרך הרע ומרע מעלליהם : (כג) האלהי
מקרב אני נאם יהודה ולא אלהי כרוק : (כד) אם יסתר איש
במסתרים ואני לא אראנו נאם יהודה הלא אתה שמים ואת
הארץ אני מלא נאם יהודה : (כה) שמעתי את אשר אמרו הנבאים

הנבאים

ר ש י

(יז) וכל הולך בשירות לבו וגו' . ולכל הולך בשירות לבו וגו' : (יח) מי עמד
בסוד ה' . וישמע את הנגזר מלפניו אותו שהקשיב דבר תורתו וישמע למנותיו
ולא רשעים האלה שמיעה הרחשונה שבמקרה זה שמיעה ממש שמיעה האחרונה
קבלה : (יט) מתחולל . משתכן מהזק לשכון ועל ראש רשעים ישכון :
(כ) מזמות . לשון מחשבה : (כב) והם עמדו בסודי וישמעו דברי וגו' . הם
להם להשמיע דברי ותורתי את עמי ולא להטעותם זה מעלי : (כג) האלהי
מקרוז . שחיני רוחם חלח בסמוך לי וחין בי כח לשפוט את התחתונים שהם
רחוקים ממני ואני יודע במעשיהם : (כד) אם יסתר איש זהו כפל תמיהה
האלהים

מכלל יופי

ענין רשע וכשא פנים . (יב) כחלקלקות באפלה . כמו דרכים חלקלקות , שתמעל
דגל ההולך בהם , כל שכן בשתיהם חפלה שלא ירא חסד יפמיק ויאנה ילך . ירחו . שראו דחה ,
וכא נפתח ומלעיל שלא כמנהג נתי הים"ד . ובמכלל נסוי הלמ"ד באו בקמץ , כמו (ירמיה ל"ג)
עוד יקבץ בתים , הגל עריתך (ישעיה מ"ז) , ודומיהם . אבל כמא מנתי הלמ"ד עם
שהע"ן שלו . ס"ת פתח , ירחו ונפלו זה . בדר אחר ימח שם , ובא ירחו
מלעיל שלא כמנהג . (יג) הנבאו : מבנין התפעל , משפטה הנבאו . (יד) שערורה .
שם , פירושו רשע ולכלוך . לבלתי שבו . שלא שבו , בלימר הם נדמו להם שלא שבו , וכן
(במדבר ט') לביתו הקרוב , שלא להקריב , ולבלתי ראו (יחזקאל י"ג) , אומרים מה
שלא ראו . בסודם . כאנשי סודם , וכן כעמורה . (טו) ולכל הארץ . לכל יושבי ארץ
יהודה . (טז) על דבריו . כמו אל דברי , וכן (שמואל ב') וילך אלקנה הרמחה על ביתו ,
ולתן הספר על חסד לא ידע ספר , כמו אל . (יז) אומרים אמור . המקור הוא ברוב קודם
לפועל , וכאשר יבא אחריו הפועל הוא לחוק הפעולה , כמו (יהושע כ"ד) ויברך ברוך אתכם .
והדומים לו . וכל הלך . תפטר הנמ"ד ולכל הולך , ולמ"ד למנאני שזכר עומדת בחוקים שנים ,
(יח) כי

ירמיה כג

הנבאים בשמי שקר לאמר חלמתי חלמתי : (כו) עד מתי יהיה
בלב הנבאים נבאי השקר ונבאי הרמה לבם : (כו) והחשבים
להשכיח את עמי שמי בחלומתם אשר יספרו איש לרעהו כאשר
שכחו אבותם את שמי בפעל : (כח) הנבאי אשר אתו חרום
יספר חלום ואשר דברי אתו ידבר דברי אמת מה ליתכן את דברי
נאם יהודה : (כט) הלא כה דברי פאיש נאם יהודה וכפטיש יפצץ
סלע : (ל) לכן הגני ער הנבאים נאם יהודה מגנבי דברי איש
מאת רעהו : (לא) הגני ער הנבאים נאם יהודה הלקחים לשונם
וינאמו

ר ש י

האלהים מקרוז כדרך כל תמימות הכפולות : (כו) עד מתי ינבאו שקר וי
יש בלבם של הנבאים הללו הניבאים שקר לקיים מהשנות שהם חושבים להשכיח
את עמי שני וגומר • תרמית לשן מרמה : (כח) יספר חלום • יספרו
לשון הבאי כשאר חלומות ולא יחזקנו בדברי נבואה • מה ליתכן את הכר • מה
ענין שקר חלום חמת : את הכר עם הכר : (כט) הלא כה דברי כאש • לא
היה להם לטעות ולרמות חלומות לומר שהם נבואה • כי דבר נבואה כשבאה
מפי הנביא בגבורה היא באה בו כאש נוערת כענין שנאמר ותהי בלבי כאש נוערת
(יחזקאל ג') ואומר ויד ה' עלי חוקה (לעיל כ') : וכפטיש • פי"ק בלע"ז Pic.
(בל"ח שטיין סוואר , שפיץ האמער , כמו ברכות כ"ח ב' , שנת ק"ב ב') -
ויש אומר מרטי"ל בלע"ז : (בל"ח האמער כמו לעיל י"ד') : (ר') מגנבי דברי
איש מרעהו • איש מאת רעהו יש להם מרגלים אלל נבואי האמת ושומעין סגנון
שלהם שהם מתנבאים בו ואומרין נבואת שקר באופו לשון כמו שעשה חנניה בן
עוזר שמע את ירמיה מתנבא בשוק העליון הנבי שובר את קשת עילם והוא ניבא
בשוק התחתון שברתי את עול מלך בבל (לקמן כ"ה) כמו שאמרו רבותינו
בסנהדרין : (לא) הלוקחים לשונם • המלמדים לשונם לומר שקריהם בלשון
נאם

מבלל יופי

(יח) בו מי עמר • פירושו , כי מי מהם עמד בסוד ה' • וישמע • הראשון נבוא הו' והשני
בפתח הו' • (יט) חמה יצאה • עבר במקום עתיד , ופירושו , בחמה תבא איתה הסערה •
מתחולל • נופל וסונה , וכן יסול , יפול ויפנה , וכן (שמואל ב' ג') יסולו על ראש יואב •
תקימו • נשא ופתח • החבונגו בה בינה • אמר בינה אחר תבוננו , לתוספות ביאור ולחזק
הפעולה , כמו (זכריה א') קנף ה' על אבותיכם קנף , ויכס דוד נוס (שמואל ב' י"ב) •
למען טוב טבת (יחזקאל כ"א) , והדומים להם • ובאמרו תבוננו , ולא אמר יתבוננו ,
דמו לתחית המתים בימות המשיח • (כא) וישמיעו • הו' כו' ושמעה שבעים כנדתה
(ייקרא י"ב) , ופתח גאמיכם נעתם (אס כ') , והדומים להם , שהוא לתנאי , כלומר אם
יהיה

גאגשו: מיך האט געטריימט! מיך האט געטריימט! [כו] וויא לאנגע
 גאך (דיס אנוועסען)? איינערלייא! אָב וואַהנוויטץ, אָדער אָכ שענדליכער
 בעטרוג אויס דעם הערצען דער פראַפעטען שפּריכט! [כז] דיאיעניגען, זאָרורך
 ערצעהלונג איהרער טרוימע מיינען נאָרהמען ביים פּאַלקע אין פּערגעססענדייט
 בריינגען, בעווירקען דאָ, וואָס בייא איהרען פּעטען דורך בעל בעווירקט וואָר-
 דע. [כח] דער פּראַפעט, וועלכער איינען טרוים האָט, ערצעהלע איהן אַלס טרוים,
 ווער אָבער מיין וואָרט האָט, דער זאָגע מיין וואָרט אַלס וואָהרהייט! וואָס זאָלל דיא
 שפּרייא בייים קאַרן? שפּריכט דער עוויגע. [כט] איזט'ס ניכט אָן דעם? מיין וואָרט
 איזט וויא איין פּייער שפּריכט גאָטט, וויא איין האָממעד, דער פּעלזען צערשפּליט-
 טערט. — [ל] דרום, שפּריכט דער עוויגע, ווילל איך דיא פּראַפעטען שטראַפּען,
 דיא מיין וואָרט איינאַנדער שטעהלען; [לא] ווילל דיא פּראַפעטען שטראַפּען,
 שפּריכט ער, דיא איהרע צונגע קינסטליך

ב א ו ר

התורה הנתונה מאלהי אמת, אשר לא כן נבאו הנביאים הקדושים בשמות צדק, לכן יכחיש
 הנביא השקר באמיתותו בכלל, ויגיד דבר נשם-עבודה זרה. והכת הזה הם רשעים ופושעים
 מוחלטים, מכיתים ומדיקים. אך חולמי חלוס המה אינם עושים על פי רוב מרשעת לבם כי
 אם מסכלותם והבלי רעיוניהם, כי בהתגבר עליהם כח דמיונם, יעלו בהם רעיונות ומחשבות
 נטויות, הן בהקיקן והן בחלוס נפש, והמה גם כלותם יחשבו, כי הושפעו להם דברי אלהים
 קיים, ורואי דבר נשם, ויגלו חלומות לעם, ויקראו אותם נשם ה'. אמנם גם הם מהבליים
 ומחשיתים דעת העם, כי לא האמת יגידו, אך הכל ורעות רוח, וגורמים חילול השם על ידי
 התנבאותם דברים בשמו אשר לא יקומו ולא יהיו, וכינא שם שמים מתחלל על ידיהם. ואחרי
 הנשה הזאת יוכנו הפסוקים החלה בקל. אמר: שמעתי אשר אמרו הנביאים הכבאים בשמו
 לאמור: חלומי חלומי! ר"ל כשיגלו השקר אשר נבאו נשם ה', יתנבלו לאמור, הלא כן חלמנו,
 ואנחנו הגדנו אשר ראינו בחלוס באמת ואין בנו אשם: והשיב הקדוש ב"ה (כו, כז, כח)
 עד מתי, יהיה מוקש זה, שמהבליים את העם בחלומותם? היש, אחת היא, אם יש בלב
 הנביאים נבאי שקר, נבואת שקר, והם חלומות אזה והרהורי הכל אשר בכליותם, או אם
 הם נבואי תרמית לבם, הכודים דברים מלבם בודון ורמיה (והו"י במלת ונביאי, היא כמו
 או, כמו ומכה אביו ואמו), כי החושבים להשכיח את שמי בחלומותם אשר יספרו איש
 לרעהו, באשר (הרי הוא) כאשר שכחו אבותם את שמי נבעל, ר"ל מה זה עושה, אם
 ישכחו את שמי על ידי חלומות או על ידי נבואת הבעל? הלא שניהם אזה לגרום חילול השם.
 (ואמר החושבים, נגד אותם אשר להם מחשבה רעה בספור חלומותם). הנביא אשר אתו
 חלוס יספר חלוס, רובה לאמורוכי תאמר מה פשע באיש ההוא החלוס חלוס, הלא יספר מה
 שראה בחלוס באמת? היה לו לספר חלומו בדרך חול, כשאר בני אדם, ולא להחזיקי בדברי
 נבואה ולדברו בשמי. אמנם הנביא האמת אשר דברי אמתו, הוא ידבר דברי אמת בשמי,
 מה להבין את הבר, מה ענין המון עם הדגן? כלומר מה להם להחליף חלומות הכל בנבואות
 אמה? — (כט) הלא כה דברי, הלא ככה היא סגולת דברי, שהם כאש, רצה לומר לא
 בחלומות אזה דברי האמתיים, המה בעלים ומעופפים כרנע, ודברי חוקים ולוהטים כאש
 צוערת, וכפטיש יפיתן סלע. וראיתי באיזה מפרשי עמים, שמפרשים מלת כה כמו כוה,
 ואומרים שהוא המקור בחסרון ו"ו השורש, ר"ל דברי כוויס כאש, אמנם לא מכאנו שרש כוה
 על אש הבער כי אש על ענש הנכוה מהאש, ולא יתכן לאמר שדבר ה', שהוא כאש עצמו,
 נכוה. (ל, לא, לב) לכן הנני (נא) על הנביאים, לענוש איתם, כי מגנבי דברים
 הם איש עאת רעהו. אמר הרד"ק שלשה פסוקים האלה, אשר נהם יאמר הנבי, הם כנגד
 שלשה מיני נבואי שקר באותו הזמן. המין הראשון הם האומעים נבואה על אומות העולם חפי
 נבואי

תרגום אשכנזי

צו פראָפּעטישען אויסדריקקען אַברייכטען; [לכ] ווילל דיא פראָפּעטען שטראַפּען,
 דיא פּאַלשע טריימע ערצער־לען, אונד מיין פּאַלק, דורך איהרע ליגען, איהרע
 לייכטזיניגקייט, פּער־הרען, דאָ איך ווא ניאגעזענדעט, איהנען ניא איינען אויפֿ־
 טראַג געגעבען האָכע, אונד זיא דיזעס פּאַלקע קיינען נוטצען ברינגען, שפּריכט
 דער עוויגע. — [לג] ווען דיד דיס פּאַלק, אָדער איין פראָפּעט, אָדער פּרויסטע
 פּראַנט: וואָס איזט דיא לאַסט גאַטטעס? (איין אויסדרוק, דער איינע פּאַרע
 הערפּערקיינדיגונג בעדיידעט, וועלכען דיא זונדער אָבער שפּעטטיש אויסשפּראַכֿ
 בען) זאָ אַנטוואַרטע: דיא לאַסט וויר אַהר זעלבסט, איך ווילל אייך אַכווערפּען,
 שפּריכט דער עוויגע. [לד] דען פראָפּעטען, דען פּרויסטער אָדער דאָ פּאַלק, זאָ
 זיד דעז אויסדרוקס לאַסט גאַטטעס בעדינט, ווילל איך בעשטראַפּען, דען
 טאָן נעכסט זיינעם הויזע. [לה] זאָ מיספעט איהר פּילמעהר איינאַנדער פּראַגען;
 וואָס האַט דער עוויגע געאַנטוואַרטעט? וואָס האַט ער געשפּראַכען? [לו] אָבער
 לאַסט גאַטטעס ערוועהנעט ניכט מעער; דיזער אויסדרוקקגעציסט נור זיינען
 פּערעהרען; איהר אָכער פּערדרעהט דיא וואַרטע דעס לעכענדיגען גאַטטעס,
 דעם

כאור

נביאי האמת, והלכו להגידה לעם בשם ה' כאלו נגלה הוא יתברך אליהם, ואמרו כה אמר ה'
 לעמון וכו', ועצו זה כדי שיאמינו להם ישראל גם כן כשיאמרו שלום יהיה לכם, ועל המין הזה
 יאמר הנבי וכו' מנבאי דברים וכו'. המין השני הם בעלי לשון נט ומתק שפתיים, המכונים
 לאמר לעם שלום יהיה לכם, ועל ידי לשון למודם הנישו לב העם להאמין בהם, ועל זה נאמר:
 הלוקחים לשונם וינאמו כאדם. והמין השלישי הם נביאי חלומות שקר, שהיו אומרים, כי
 חלומותם נבואה (וכמו שפירשתי למעלה), ועל זה יאמר הנבי על נבאי חלומות שקר וכו'.
 הרלוקחים: אונס, המשתמשים בלשונם לנאום כאדם נבואה, או פירוש כמו לקח טוב נתתי
 לכם, כלומר המרגילים לשינם לדבר בלשון הנביאים. ובפחוחתם, ונקלית דעתם, כמו פח
 פעים, והוא לשון נמהר, הממהר לעשות דבר טרם יסקל'הו גפלים אכלו (לייכטזיניגקייט).
 והוא הדבר אשר כתבתי למעלה, שרוב פעמים לא מרוע לב יבכחו חלומותם, כי אם משכלותם
 ובפחוחתם. והועיל לא יעולו ואף אם לא יזיקו, הלא לא יעילו בקלימיתם הנל, וראוי לעגשם
 על דברי שקר והנבל אשר בפי הם. (לג עד סוף הפרשה) וכו' שאלך. האל יאמר לירמיהו, כי
 ישאלך העם או הנביאי יכרן לאמר מה משא ה' ? כי הנביאה תכונה גם כן לשון משא, כמו
 משא נבל, משא מואב (על שם נביאת הדגרים וקבוצם יחד (צוואמטענטראַג), ואספסר
 שהוא כמו משא פנים, נביאות פנים לנביא נסירו לגלות לו סוד העתידות), והוא יתברך,
 חוקר לב ונוחן כליות, יודע שהם יאמרו בזאת על דרך שיק וליצנות, ויקראו את הנביא משא
 לשון כנדות ומותרות. תשיב על

מכלל יופי

יפיה זה יהיה זה. ושיבוים. הו' במקום אס, והיא מורה לתשובת התנאי ומענהו, ואם
 עמדו נסידיו וגו' המענה ישיבוים מדרכם הרעה. (כג) האלהי. נפלה המ'ם, ונשארה
 הו' דכלתי הסמיכות, ויתכן שיהיה סמוך על אות השמש. (כד) מלא. תאר, כמו וכבוד
 ה' מלא את המשכן (שמי' מ'). כלומר שהיה מלא את המשכן. (כה) חלמתי חלמתי.
 הכפל לחוק הענין, והיו אומרי' שהי' קלוט של נבוא'. (כו) ונביאי חרמית לבם. כמו חרמה,
 כלומר הם נביאים מהתרמית שחשבים בלבם, לא שזכה אליהם הנבואה. (כז) ידבר
 דברי אמת. ידבר דברי שהיא אמת. (כט) ובפטיש, הוא המקנת הגדולה. יפוצץ סלע.
 אחר

וַיִּנְאֲמוּ נְאֻם : (לב) הַנְּגִי עַל־נְבִיאֵי חִלְמוֹת שֶׁקֶר נְאֻם־יְהוָה וַיִּסְפְּרוּם
 וַיִּרְתְּעוּ אֶת־עַמִּי בְּשִׁקְרֵיהֶם וּבַפְּחָזוֹתָם וַאֲנֹכִי רֹאֵ־שֶׁל־חַתִּים וְלֹא־
 צִוִּיתִים וְהוֹעִיל לֹא־יִוְעִילוּ לְעַם־הַיְּהוּדָה נְאֻם־יְהוָה : (לג) וְכִי־
 יִשְׁאַלְךָ הָעָם הַזֶּה אוֹ הַנְּבִיא אוֹ כִּהֵן לֵאמֹר מַה מִּשְׁאֵי יְהוָה וְאָמַרְתָּ
 אֲלֵיהֶם אֶת־מִרְיָ מִשְׁאֵי וְנִמְשִׁיתִי אֶתְכֶם נְאֻם־יְהוָה : (לו) וְדַבְּבֵיָא
 וְהִכְהִין וְהָעָם אִשֶׁר יֹאמֶר מִשְׁאֵי יְהוָה וּפְקַדְתִּי עַל־דָּאִישׁ הַהוּא
 וְעַל־בֵּיתוֹ : (לה) כֹּה תֹאמְרוּ אִישׁ עַל־רֵעֵהוּ וְאִישׁ אֶל־אָחִיו מִדֶּ־
 עֵנָה יְהוָה וּמִדֶּ־דְבַר יְהוָה : (לו) וּמִשְׁאֵי יְהוָה לֹא תִזְכְּרוּ עוֹד כִּי־
 דִּבְּמִשְׁאֵי יְהוָה לֹא־יִשְׁדָּבְרוּ וְהִפְכֶתֶם אֶת־דְּבָרֵי אֱלֹהִים חַיִּים יְהוָה

צבאות

ר ש י

נאם ה' כנביאי החמת למען יחמינו צם : (לב) ונפחזותם • לשון תמהון
 חיסטורדי זון בלע"ז Etourdissant (בל"א בעטייבנד , כמו רחשית ח' ז') :
 (רג) מה משא ה' • לשון שחוק לפי שנבואתו להם למשא : וחמרת אליהם חת
 מה משא ונטשתי וגו' ונטשתי • ועזבתי : חומרים לכס • מה המשא חת למשא
 להקב"ה והוא המור שיטוש יושלך חתכם מעל זרועותיו משמים חזן כך שמעתי :
 (לו) כי המשא יהיה לחים דברו וחפ"י שחתם מהפכין את המשא לגנאי משא
 דבר ה' לחים דברו ולחיים ענתו הוא מגלהו וחתם מהפכין אותו ללשו משחוי א
 לא שמעתי כן והו' עיקר אבל כך שמעתי כי המשחוי יהי' משחוי של פורענות למי
 שחמרו השואל מה משא • ע"א משא ה' לשון נבואה הוא והיה הנביא השקר
 שואל לנביא החמת לחמר לו חת דבר הקב"ה בלשון שחא הסיגנון חליו והסיגנון
 לח חים מפרש הדיבור כל כך והיה הנביא השקר מהפך חת הפירוש לנד אחר
 והיה

מכלל יופי

אמר בשבירת הסלעים כן , שנצבירת הסלעים יתפוצצו שדרי הסלעים הגבוהה , והיא ענין
 פזיר • (לא) הלקחים • ענין מתק המחמר , כענין (תהלים ה') לשונם יחליקו , וכן
 (משליז') והעמו ברוב לקחה , כמו שאמר : בחלק שפתיך מדיחני (סס שס) • וינאמו נאם •
 ענינם מחמר , ומלת נאם שם נבל (מלכים ח') • (לב) נבאי • מנכין נפע' •
 ובפחזותם • שם , ענין קלות , וכן : (שופטים ט') אנשים רקים ופוחזים • (לה) על
 רעהו • כמו אל רעהו , וכן (שואל ב') • וילך חלקנה הרממה על ביתו , כמו אל ביתו • מה
 ענה • תמלת הדבור , וכן מה ענה ה' , כמו (דברים כ') וענית ואמרת , ויען אי"ב (איוב
 ב') הדאשן , ענין הדבור • (לו) כי המשא יהיה לאיש דברו • הנבואה נקראת כן ,
 שהיא נשאת בפי האדם , ופירושי , כי לכל איש מהם יהיה המשא דברו , כלומר נדברו לבד
 יאמר משא ששמעו נבואה , אך בלבו הוא לשון כבדות , כמו (שמות ב') תחת משאו ,
 קרא בני קהת (במדבר ד') , והוא שאמר : והפכתם את דברי אלהים חיים , כלומר בלבבכם

ירמיה כג כד

צבאות אלהינו : (לו) כה האמר אל הנביא מה ענך יהוה ימדי
 דבר יהוה : (לח) ואם משא יהוה האמר לכן כה אמר יהוה יען
 אמרכם אתה הדבר הזה משא יהוה ואשלח אליכם לאמר ראו
 האמרו משא יהוה : (לט) לכן הנני וגשיתי אתכם נשא וגטשתי
 אתכם ואת העיר אשר נתתי לכם ולאבתיכם מעל פני :
 (מ) ונתתי עליכם חרפת עולם וכלמות עולם אשר לא תשכח :
כד (א) הראני יהוה והנה שני הודאי תאנים מועדים לפני היכל
 יהוה אחרי הגלות נבוכדראצר מלך בבל את יכניהו בן
 יהויקים מלך יהודה ואת שרי יהודה ואת החרש ואת המסגר
 מירושלם יביאם בבל : (ב) הדוד אחד תאנים טבות מאד כתאני
 הבפרות והדוד אחד תאנים רעות מאד אשר לא תאכלנה מרע :
 (ג) ויאמר יהוה אלי מה אהה ראה ירמיהו ואמר תאנים התאנים

הטבות

ר ש י

זוהי מדבר בדוגמת נביא האמת כדי שיאמינו בו וכן עשה חנניה בן עזריאל
 הוא אומר אל תשאלו משא ה' לשון הסגנון אלח מה דבר ומה ענה חת פירוש
 הדבר שאלו לנביא האמת לחמר לכם מה הקצ"ה אומר ולהיכן נוטין חת דבריו :
 כי המשא יהיה לחיש דברו • סיגנון סתום הקצ"ה אמרו סתם לחיש ענתו שחיש
 חשוד להפכו וחתם שואלים אותו כדי להפכו והפכתם חת דברי הקצ"ה וזהו שחיש
 למעלה מוגנבי דברי חיש מאת רעהו (כחן) גם זה לשון מיושר : (לו) כה תאמר
 אל הנביא • כשאתם בחיש לשאלו דברי מאת הנביא : (לט) וגשיתי • לשון
 גיד הנשה (רחשית ל"ב) ולשון ונשתה גבורתם (לק"ג) קופץ ומטלטל ומקום
 למקום :

כד (א) דודאי קדרות : מועדים • מוכנים : החרש והמסגר • תלמידים
 חכמים שגלו עם יכניה וכבר פירשתיו בספר (מלכים ב' כ"ד) : החרש
 והמסגר לימייטר"ה אה ליפורטי"ר בלע"ז Le maitre & le portier (בל"ג)
 דער העיר, אונד דער טיהר היטר (ל"א החרש והמסגר לשון סגור כלומר
 חכמים גדולים בתורה שכשהיה אחד מהם מדבר הכל שותקים מסגר שהיו סוגרים
 וזין פותח : (ב) כתחיני הנכרות • שבישלו כל נרכן בתחלת צכורי תחיני

שחס

מבלל יופי

מתפכו אותה מנבואה לכבודת • (לט) וגשיתי • וכחתי • נשא • באל"ף, ושרשו נשא
 ענין שכתה • וגטשתי • הוא בענין ונתשתי בתי"ו, כי התי"ו והטי"ת ממוכא אחד הן, ונת
 צענין